

Gaan we screenen op diabetes type 1?

Diabetes type 1 wordt meestal pas opgemerkt als er al een tijd sprake is van hoge bloedglucosewaarden. Maar het ziekteproces begint al (veel) eerder. Diabetoloog en onderzoeker Henk-Jan Aanstoot vertelt: 'Screenen op vroege signalen van diabetes type 1 kan veel nare gevolgen voorkomen.' **TEKST STEFANIE RONDAGS**

'Sinds wanneer heb jij diabetes type 1?' Een vraag die je als persoon met diabetes type 1 beantwoordt met de datum van je diagnose: de dag dat een arts vaststelde dat jouw bloedglucosewaarde veel te hoog was en je met insulinetherapie begon. Die dag begon jouw leven met diabetes. Maar jouw diabetes zat toen hoogstwaarschijnlijk al in fase 3.

Vier fases

Er zijn namelijk vier fases te onderscheiden bij de ontwikkeling van diabetes type 1. Diabetoloog en onderzoeker dr. Henk-Jan Aanstoot van Diabeter legt uit: 'In fase 1 is er nog geen sprake van verstoorde glucosewaarden, maar is het immuunsysteem begonnen met het aanvallen van de insulinerproducerende bètacellen in de alvleesklier. In het bloed zijn dan antistoffen aanwezig. In fase 2 zijn er al meer bètacellen vernie-

tigd en beginnen je glucosewaarden te stijgen. Toch merk je hier nog niets van.

In fase 3 lopen het insulinetekort en de bloedglucosewaarden zodanig op dat je dit wel kunt merken: je krijgt dorst, je moet vaak naar de wc, je verliest gewicht en je bent vaak moe. Dit is het moment dat je bij de huisarts of in het ziekenhuis terecht komt en de diagnose wordt gesteld. Fase 4 is de langste fase: je hebt al enige tijd diabetes, je wordt daar ook voor behandeld met insulinetherapie en het grootste deel van je bètacellen werkt niet meer.'

Sluipende symptomen

Helaas gebeurt het vaak dat ouders van kinderen met diabetes type 1 – en zelfs artsen – de eerste sluipende symptomen van de ziekte niet herkennen. 'Dan is er al wel bijvoorbeeld een jaar gedoe: het

kind is minder energiek, vaak moe, hongerig en niet helemaal lekker. Ook op school gaat het minder goed. Uiteindelijk is het insulinetekort zo groot dat deze kinderen doodziek worden. Ze belanden dan op de eerste hulp met een diabetische ketoacidose (DKA).' Een DKA is een ernstige en potentieel dodelijke gevolg van een insulinetekort,

'Een ketoacidose kan blijvende schade geven en wil je dus voorkomen'

waarbij het bloed verzuurt, organen uitvallen en er vocht in de hersenen kan ontstaan. 'Dit gebeurt in Nederland bij zo'n 15 tot 25 procent van de kinderen met diabetes type

1. Wereldwijd ligt dit percentage zelfs op 20 tot 50 procent van de kinderen. Een DKA kan blijvende schade geven en wil je dus voorkomen. Hierin speelt voorlichting over de symptomen van diabetes bij de Nederlandse bevolking en bij artsen een belangrijke rol.'

Screening op antistoffen

Bij het begin van diabetes, in fase 1 en 2, zijn er echter nog geen symptomen te merken. Dat iemand diabetes aan het ontwikkelen is, ontdek je dus alleen middels een screening op antistoffen. Henk-Jan Aanstoot is betrokken bij een nieuw project van het Diabetesfonds om te onderzoeken of en hoe een screening op diabetes type 1 in Nederland opgezet kan worden.

'Met slechts een vingerprik kun je testen op antistoffen'

'Die screening kan heel simpel zijn. Dat hoeft niet met een belastende glucoseintolerantietest, waarbij je suikerwater moet drinken op een nuchtere maag. Met slechts een vingerprik kun je testen op antistoffen en met een sensormeting kun je licht verhoogde bloedglucosewaarden over de tijd zien. Uiteindelijk wil je de hele bevolking screenen, maar het is belangrijk om eerst te beginnen bij familieleden van mensen met diabetes type 1. Zij hebben namelijk een 15 keer grotere kans om zelf ook diabetes te ontwikkelen. We lopen

BIO

Dr. Henk-Jan Aanstoot is diabetoloog-kinderarts, onderzoeker en mede-oprichter van Diabeter, een specialistisch diabetescentrum.

in Nederland achter wat screenen op diabetes type 1 betreft. In andere Europese landen, zoals onder andere Italië, Duitsland, Engeland en de Scandinavische landen doen ze dit wel al.'

Antistoffen

Mensen die twee of meer antistoffen in hun bloed hebben, hebben 90 procent kans om diabetes type 1 te ontwikkelen tijdens hun leven. Bij kinderen in fase 2 heeft de helft na vijf jaar diabetes, 80 procent na tien jaar en 99 procent na 15 jaar. 'Als we weten dat iemand antistoffen heeft, dan kunnen we alert zijn op vroege symptomen van diabetes. Daarmee voorkom je dat mensen in een DKA belanden. Ook blijkt dat mensen die vroeg een diagnose krijgen, betere glucosewaarden hebben na één jaar diabetes. Ook tien tot vijftien jaar later nog. Het is dus belangrijk dat we de diabetes zo vroeg mogelijk ontdekken. Er is nu ook onderzoek gaande

in de VS met een medicijn dat de bètacelafbraak remt. Dit kan de ontwikkeling van fase 2 naar fase 3 van diabetes een paar jaar uitstellen. In de toekomst kunnen we de afbraak van bètacellen mogelijk stoppen en zelfs omkeren, waardoor mensen weer lichaamseigen insuline gaan aanmaken. Mensen in fase 1 en 2, die door screeningsonderzoek gevonden worden en die nog voldoende bètacellen hebben, kunnen we uitnodigen om mee te doen aan dit soort onderzoek. Dat zijn spannende ontwikkelingen.'

Veelbelovende ontwikkelingen

De komende tijd kunnen we meer aandacht verwachten voor de eerste fases van diabetes. 'Het is een belangrijk onderwerp, dat hoog op de onderzoeksagenda staat. We gaan er dus op websites over dia-

betes en in de media aandacht aan besteden. We gaan in gesprek over de mogelijkheden van screening op diabetes type 1 in Nederland met zoveel mogelijk betrokken partijen, zoals het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, medische instanties en ook mensen met

'Ook blijkt dat mensen die vroeg een diagnose krijgen, betere glucosewaarden hebben na één jaar diabetes.'

spatie teveel na de komma? + geen punt na de zin

diabetes type 1 en hun familieleden. We zijn benieuwd hoe zij hiernaar kijken. Of ze het haalbaar en wenselijk achten dat mensen zich kunnen laten screenen. En zo ja, hoe we dit dan vorm kunnen geven.'

De wetenschappelijke ontwikkelingen op het vlak van screenen, afremmen, stoppen of zelfs het omkeren van diabetes type 1 zijn veelbelovend, aldus Aanstoot. Als mensen in de nabije toekomst de vraag krijgen sinds wanneer ze diabetes type 1 hebben, dan zullen ze wellicht de datum noemen waarop er tijdens een screening antistoffen in hun bloed gevonden zijn. Waarna ze nog jaren zonder insuline hebben geleefd. In de verre toekomst wordt de vraag misschien überhaupt niet meer gesteld. Omdat diabetes type 1 dan niet meer bestaat. ◀

